

№ 118

15.08.2022

**Керівнику експертної групи енергоефективності
житлових будівель
Директорату енергоефективності
Міністерства розвитку громад
та територій України
Бойкулу О.О.
вул. Ділова 24, м. Київ 03150
minregion@minregion.gov.ua**

*Щодо Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року,
Концепції Загальнодержавної економічної цільової програми підтримки термомодернізації
будівель на 2022-2030 роки*

Шановний Олександрє Олександровичу!

Ми вітаємо зусилля Міністерства розвитку громад та територій України щодо розробки Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року (далі - Стратегія) та Концепції Загальнодержавної економічної цільової програми підтримки термомодернізації будівель на 2022-2030 роки (далі - Концепція)¹. Ці документи є важливими не лише в рамках виконання Угоди про асоціацію, досягнення раніше поставлених Україною кліматичних та енергетичних цілей, а в першу чергу - для сталого відновлення України після перемоги.

На основі досвіду розробки Довгострокових стратегій термомодернізації будівель інших країн Європейського Союзу міжнародні експерти виділяють наступні важливі критерії оцінки якості підготовки таких стратегій:

- *Наявність даних щодо стану будівель в країні, тобто бази даних та її повного аналізу*
- *Наявність Плану дій для виконання Стратегії та моделювання сценаріїв реалізації Стратегії*
- *Приділення особливої уваги подоланню енергетичної бідності та акцент на термомодернізацію будівель з найгіршими показниками енергоефективності*
- *Проведення оцінки ризиків виконання Стратегії*
- *Максимальна співпраця між Міністерствами та зниження конкуренції між ними щодо реалізації політики енергоефективності (різних фінансових інструментів реалізації); визначено ЦОВВ, що відповідає за реалізацію Стратегії*

¹ <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyuu/proekt-rozporjadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-shvalennya-dovgostrokovoyi-strategiyi-termomodernizacziyi-budivel-na-period-do-2050-roku-ta-konczepcziji-z>

- Якісне громадське обговорення протягом різних етапів розробки, виконання та перегляду Стратегії. Важливим є громадське обговорення після проведення першого етапу моделювання сценаріїв реалізації Стратегії.
- Узгодження завдань та напрямків стратегії з іншими стратегічними документами та законодавством в сфері енергоефективності України.
- Окреслено ролі бізнесу та промисловості у сфері енергоефективності для забезпечення реалізації Стратегії.

У цьому зв'язку, враховуючи основні вищенаведені критерії та проведений аналіз проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року та Концепції Загальнодержавної економічної цільової програми підтримки термомодернізації будівель на 2022-2030 роки» (далі – розпорядження КМУ) та іншого законодавства в сфері енергоефективності, пропонуємо до врахування коментарі та рекомендації Центру екологічних ініціатив «Екодія», громадської організації «Екоклуб» та незалежних експертів у галузі енергоефективності будівель.

1. Уточнення довгострокової національної мети щодо частки житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності до 2050 року

У Стратегії у Розділі I. Загальні положення та Розділі IV. Мета, стратегічні цілі та показники їх досягнення зазначено, що:

- керівним принципом Стратегії є декарбонізація сектору будівель до 2050 року;
- довгострокове бачення національного фонду будівель у 2050 році - будинки з майже нульовим рівнем споживання енергії;
- показник досягнення стратегічної мети - частка житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності не менше 100%.

При цьому у відповідному проекті Розпорядження КМУ зазначено наступну національну мету з енергоефективності: *“частка житлових та громадських будівель в Україні, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності не повинна бути меншою за 60% у 2050 році”*. Таким чином, мета у тексті Розпорядження КМУ не відповідає тому показнику, що визначений у Стратегії.

З огляду на зазначені протиріччя, Розпорядження КМУ має відповідати закладеним цілям Стратегії:

- основна мета - декарбонізація сектору будівель в Україні до 2050 року;
- досягнення частки житлових і громадських будівель, що відповідає мінімальним вимогам до енергоефективності на рівні не менше 100%.

2. Уточнення мети скорочення викидів парникових газів в секторі будівель до 2050 року

Як вже зазначалося вище, керівним принципом Стратегії визначено декарбонізацію сектору будівель до 2050 року, тобто до 2050 році нетто викиди парникових газів від сектору будівель мають знижуватися та наближуватися до нульового рівня.

Разом з тим, у Розділі IV. Мета, стратегічні цілі та показники їх досягнення вказано показник скорочення викидів парникових газів в секторі будівель на рівні 69,5%, відносно рівня 1990 року. У 1990 році викиди парникових газів від будівель згідно з Національним кадастром викидів склали 120 млн т CO₂-екв, а у 2019 році - 22,3 млн т CO₂-екв, тобто були вже на 78% нижчими від 1990-го. Таким чином, можна зробити висновок, що станом на 2019 рік Стратегія вже перевиконана.

Якщо ж брати за основу мету декарбонізацію сектору будівель в Україні до 2050 року, то показником досягнення такої мети має бути наближення викидів парникових газів до нетто нуля.

Зважаючи на вказані розбіжності, вважаємо за доцільне у тексті Стратегії дати визначення “декарбонізації сектору будівель”. Таке визначення має відповідати Зеленій Угоді Європейського Союзу, висновкам Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату та виконанню мети Паризької угоди.

Міжнародний аналітичний центр Climate Action Tracker у своєму спеціальному звіті² «Декарбонізація будівель» пропонує наступні орієнтири у визначенні цього поняття: «зниження інтенсивності викидів парникових газів (кгСО₂/м²) у 2050 році на 90-100% [в усіх громадських та житлових будівлях] порівняно з 2015 роком. При цьому усі нові будівлі мають мати близький до нульового рівень споживання енергії».

Міжнародна рада зелених будівель (World Green Building Council) пояснює³ наступним чином, що така декарбонізація сектору будівель до 2050 року: «Усі будівлі, включно з існуючими, мають нетто нульові викиди вуглецю в експлуатації, а усі нові будівлі, інфраструктура та термомодернізація мають максимально близькі до нетто нуля викиди повного циклу: від виробництва матеріалів до експлуатації, переробки і утилізації».

3. Необхідність розробки та підтримки бази даних будівель

В Україні і досі відсутня єдина база даних будівель. Це питання потребує термінового вирішення, особливо за нинішніх обставин, коли 4% усіх будівель було пошкоджено чи зруйновано агресором.

У Стратегічній Цілі 1.4. згадується це питання, однак в Стратегії відсутня інформація щодо методів та інструментів, за допомогою яких ОМС зможуть консолідувати дані в єдину базу даних будівель. Радимо додати таку інформацію до тексту Стратегії.

4. Приватні житлові будівлі: план дій та державні програми підтримки

Стратегією передбачена термомодернізація мільйонів приватних будівель до 2030 року (за амбітним сценарієм - 3 мільйони). Досягнення такої амбітної мети, особливо враховуючи необхідність «доведення у відповідність до мінімальних вимог до енергоефективності», потребуватиме неабияких змін до попередньої програми «теплих кредитів» або створення нової програми підтримки, де моніторинг і верифікація робіт та проєктів, відіграватиме ключову роль. Ключовим питанням залишається наявність достатнього фінансування та стимулювання для масштабування якісних проєктів.

У Додатку 5 Переліку орієнтовних проєктів (заходів) Першого етапу Стратегії відсутні згадки про заходи, які би стосувалися приватних житлових будинків, окрім інформаційної кампанії спрямованої на зміну поведінки споживачів. Радимо додати такі заходи.

5. Приділення особливої уваги подоланню енергетичної бідності та акцент на термомодернізацію будівель з найгіршими показниками енергоефективності

² https://climateactiontracker.org/documents/1018/CAT_2022-03-09_Report_DecarbonisingBuildings.pdf

³ <https://viewer.ipaper.io/worldgbc/eu-roadmap/?page=8>

Діяльність на виконання Концепції термомодернізації мають створювати вигоди усім верствам населення. Лише такий підхід дозволить досягати швидкого прогресу, тому відповідний принцип має стати засадничим при розробці інструментів та політик.

Частково про це згадано в *Стратегічній Цілі 3.1*. Також у Стратегії вказано на необхідність подолання енергетичної бідності, але немає такого акценту конкретно на термомодернізацію будівель з найгіршими показниками.

Поки що преференції мають ОСББ, організовані співвласники, багато з них з 2015-го року мають можливість скористуватися держпрограмами підтримки. Водночас, близько 80% багатоквартирних будинків (без ОСББ) та приватні житлові будинки не мають такої можливості.

6. Необхідно визначити цілі щодо збільшення кількості ОСББ в Україні

На виконання Стратегічної цілі 4 пропонується 4.3.2 *“Забезпечити створення формалізованого суб'єкта ухвалення рішення в кожному багатоквартирному будинку (ТСББ); визначення 100% співвласниками форми управління багатоквартирного будинку (ОСББ, управителі)”*.

Зауважимо, що форма ТСББ не є визначеною на законодавчому рівні, тому перед «забезпеченням створення ТСББ» першочерговим завданням має бути внесення змін до відповідних законодавчих актів для визначення термінів, прав, обов'язків такої форми управління будинком.

Як показала практика попередніх років, для підвищення енергоефективності багатоквартирних будівель найбільш ефективно та якісно можна працювати з ОСББ. Тому за рахунок інформаційної та роз'яснювальної кампанії за підтримки громадських організацій та міст, держава може стимулювати створення ОСББ. Тож, пропонуємо визначити Стратегією мету підвищення кількості ОСББ в країні, зокрема за рахунок проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній на національному рівні.

7. Налаштування співпраці та мінімізація конкуренції між Міністерствами та ЦОВВ щодо енергоефективності будівель

З моменту створення Фонду енергоефективності, в Україні кілька років паралельно діяв як Фонд, так і програма «теплих кредитів». У 2020-2021 роках кілька ЦОВВ також говорили про створення фондів декарбонізації чи кліматичного фонду, а ОП та Мінекономіки готували програму Великої термомодернізації, через які також фінансувалися б програми з підвищення енергоефективності будівель. Міжнародний досвід показує, що для забезпечення якісного планування та реалізації, державна політика з енергоефективності має бути скоординованою між усіма сторонами, а конкуренція між органами влади щодо створення нових програм фінансування і фондів - мінімізованою.

Стратегія визнає зазначену проблему і для її вирішення (пункт 1.3.2 Стратегічної цілі 1) пропонує створення Урядового офісу з питань енергоефективності та декарбонізації. Підтримуємо цю ідею і вважаємо, що створення такого офісу є нагальною задачею вже сьогодні.

8. Нові стандарти NZEB при відбудові зруйнованих будинків, пілотні проєкти

У частині Перший етап «Повоєнне відновлення та розгортання масштабної термомодернізації» (2022-2030 роки) зазначено заходи, які необхідно виконати для нарощування темпів масштабної термомодернізації будівель на всій території України, зокрема *«встановлення вимог для будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (NZEB), реалізацію пілотних проєктів, впровадження обов'язковості вимог при новому будівництві»*.

Однак в Україні відсутній орган, котрий був би спроможний забезпечити дотримання будівельних стандартів при будівництві житла та іншому цивільному будівництві. Це ставить під загрозу виконання не лише будівництва будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (NZEB), а й усіх положень Концепції. Без створення такого інституційно сильного державного органу використання коштів буде неефективним, якість будівельних робіт низькою, а зіпсована, таким чином, репутація державних програм не дозволить досягнути поставлених цілей.

9. Впровадження принципів сталості та енергоефективності у державних закупівлях

У Стратегії у частині «Стратегічна ціль 5: Швидкі темпи глибокої термомодернізації громадських будівель» у пункті 5.4.1. Плану заходів зазначається, що необхідно *«Запровадити оцінку вартості життєвого циклу для придбання енергозберігаючої будівельної продукції, енергоспоживчих продуктів (товарів) та послуг із застосуванням критеріїв енергоефективності при проведенні публічних закупівель»*.

Разом з тим, у Стратегії відсутня інформація про механізми підтримки у будівництві, ремонті, закупівлі матеріалів з переробленої сировини або таких, які підлягають переробці. Також немає жодної згадки щодо критеріїв, які би підтримували використання максимально локальних матеріалів, локально виробленого енергоефективного обладнання тощо. Таким чином, у частині закупівель Стратегія потребує доопрацювань, враховуючи поточний стан закупівель та законодавство Європейського Союзу у частині процедури закупівель.

10. Потенційні ризики, які необхідно врахувати у процесі реалізації

Один з розділів Стратегії та Концепції має містити оцінку ризиків виконання цих документів. Наводимо кілька прикладів потенційних ризиків, які варто враховувати.

Механізми фінансування

В Україні історично обумовлена низька довіра до довготермінових фінансових інструментів. Разом з тим, термомодернізація має тривалі періоди окупності, що, очевидно, вимагатиме фінансових інструментів (ЕСКО чи інші) такої ж тривалості. Тому при їх розробці необхідно забезпечити довіру до таких інструментів зі сторони людей.

У свою чергу, в Україні існує і, ймовірно, буде зростати податок на викиди парникових газів. Цей податок може суттєво вплинути на досягнення поставлених цілей Стратегії та Концепції. З однієї сторони, оподаткування окремих видів економічної діяльності може давати цінові сигнали, що вестимуть до збільшення стимулів до термомодернізації будівель. З іншої, накопичені таким чином кошти можуть бути одним з джерел фінансування Концепції.

Використання біомаси

Так само в Україні відсутні рамкові умови, що забезпечують використання лише сталої біомаси. Зростання цін на енергоносії та різке зростання попиту на деревну біомасу внаслідок спорудження заводу «Кроноспан» (планує переробляти не менше 20% всієї деревини, що заготовлюється в Україні) підштовхуватиме до несталих її виробництва та споживання. Тому необхідно створити

рамки, котрі забезпечать використання лише сталої біомаси у системах опалення в рамках поставленої мети декарбонізувати виробництво та споживання енергії.

11. Узгодження Стратегії з іншими стратегічними документами та законодавством

Проекти «Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року» та «Концепції Загальнодержавної економічної цільової програми підтримки термомодернізації будівель на 2022-2030 роки» не узгоджені з іншими стратегічними документами та законодавством в сфері енергоефективності України. Пропонуємо узгодити завдання та цілі Стратегії з іншими стратегічними документами (див. Додаток 1). В іншому випадку це створить ще більші законодавчі колізії та плине на реалізацію/виконання Стратегії.

12. Уточнити механізми виконання поставлених цілей

Проект Стратегії не містить чітких та зрозумілих завдань та дій щодо досягнення поставлених цілей в сфері енергоефективності. Значна більшість перелічених завдань проекту Стратегії починаються зі слів «Забезпечити...», але яким чином незрозуміло. Відсутня конкретика в завданнях створює сумнів щодо їх впливу на виконання цілей. Пропонуємо переписати завдання проекту Стратегії, так щоб був зрозумілий механізм виконання. Також вважаємо доцільним розраховувати вплив виконання кожного завдання на досягання цілі.

До листа додається Додаток 1, 4 ст.

**З повагою,
Керівник відділу енергетики
ГО «Екодія»**

Костянтин Криницький

Вик. Ганна Рутковська
hr@ecoaction.org.ua
097 295 0706